

Høringssvar

Oslo, mandag 10. februar 2025

Vår ref.: SAG

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Deres ref.: 24/3133

Høringsuttalelse fra Jussbuss til endringer i trygderettsloven (hvem som skal motta ankeerklæringen, avgjørelse innen seks måneder mv.)

Jussbuss viser til Arbeids- og inkluderingsdepartementets høringsbrev av 25.11.2024 om endringer til trygderettsloven (hvem som skal motta ankeerklæringen, avgjørelse innen seks måneder mv.). Høringsuttalelsen fra Jussbuss følger under.

Eventuelle spørsmål kan rettes til Jussbuss på e-post sag@jussbuss.no, eller til sentralbord på telefonnummer 22 84 29 00, alle hverdager mellom kl.10.00 og 15.00, unntatt torsdager.

Med vennlig hilsen,
for Jussbuss v/ Sosial-, arbeids- og trygderettsgruppen

Falk Bergem
Thea Sofie Kjelland Verngård
Ingrid Overvåg
Ida Helene Finnanger
Vilde Moe Johnsen
Jakob Holm Olsen
Ida Johanne Halvorsen Sæther
Amund Hestnes Paulsen



1. Om Jussbuss

Jussbuss er Norges eldste studentdrevne retthjelpstiltak. Vi tilbyr gratis rettshjelp i enkeltsaker som faller utenfor den offentlige rettshjelpsordningen. Utgangspunktet for våre merknader er ivaretagelsen av rettssikkerheten til vår klientgruppe.

I 2023 behandlet vi 344 trygderettssaker.¹ Uttalelsene i dette høringssvaret har grunnlag i de erfaringer vi har gjort oss gjennom vår saksbehandling. Jussbuss bistår brukere av trygdeytelser gjennom veiledning og konkret bistand til å skrive klager og anker til Trygderetten.

2. Overordnede merknader

Jussbuss er overordnet positive til endringene departementet har foreslått. Vi erfarer gjennom vår saksbehandling at klage- og ankesystemet i Arbeids- og velferdsetaten og Trygderetten har stort behov for effektivisering og reorganisering. Jussbuss er likevel kritisk til noen av departementets forslag, og vi vil derfor komme med merknader knyttet til enkelte punkter i høringsnotatet der vi anser det som nødvendig. Jussbuss er i tillegg kritisk til at departementet har valgt å ikke følge opp enkelte av punktene som ble foreslått av utvalget.

Jussbuss opplever at brukere i det nåværende systemet har vanskeligheter med å forstå og forsvare sine rettigheter skriftlig. I likhet med departementet, mener Jussbuss derfor at tjenestene som effektiviseres ikke må miste funksjon som lavterskeltilbud, og det må være overkommelig for brukere uten juridisk kompetanse å benytte seg av ytelsene i trygdesystemet.

¹ Jussbuss årsrapport 2023 s. 24 - <https://foreninger.uio.no/jussbuss/publikasjoner/arsrapporter/%C3%85rsrapport%202023>

3. Merknader til utvalgets forslag

3.1 Merknader til kapittel 2 – Forslag om at ankeerklæringer skal fremsettes direkte for Trygderetten

Jussbuss er positive til forslaget om at ankeerklæringer skal framsettes direkte for Trygderetten, og at Trygderetten får større ansvar for veiledning og saksbehandling i sakene. Mange av våre klienter synes dagens klage- og ankesystem er forvirrende. Ofte vet de ikke hvilke instanser de skal forholde seg til. Ved å eliminere behovet for oversendelses- og ekspedisjonsbrev fra NAV Klageinstans, blir prosessen og hvem man skal forholde seg til tydeligere for brukeren. Det blir også tydeligere at man får en ny vurdering av et uavhengig organ, noe som vi opplever er en viktig rettssikkerhetsgaranti for våre klienter.

Ved at Trygderetten nå skal vurdere om de formelle kravene til anke er oppfylt, kan brukeren få beskjed om eventuelle feil eller avvísninger tidligere i prosessen. Som påpekt i høringsnotatet vil dette både være tidsbesparende og bidra til styrke tillit til systemet. Våre erfaringer viser at brukerne ofte opplever NAV og Trygderettens saksbehandling tidkrevende og komplisert.

Jussbuss mener derimot at kravene til ankeerklæring fra den ankende part ikke må være for strenge. Trygderetten må tilby konkret og omfattende veiledning dersom de formelle vilkårene for anke ikke er oppfylt. Gjennom vår saksbehandling ser vi ofte at brukerne synes det er utfordrende å utarbeide en ankeerklæring på egen hånd. Det er derfor viktig at Trygderetten har en streng veiledningsplikt, slik at ankeadgangen fortsetter å være et lavterskeltilbud.

Jussbuss støtter videre departementets vurderinger av ankefristen til Trygderetten. Den nåværende fristen på seks uker bør ikke reduseres.

3.2 Merknader til kapittel 3 – Veiledningsplikt

Jussbuss er positive til forslaget om å lovfeste Trygderettens veiledningsplikt, da det er avgjørende at brukerne får grundig veiledning om hvordan anker skal fremmes og hvordan



prosessen i Trygderetten er. En lovfesting av veiledningsplikten vil bidra til at brukerne får informasjon om hvilke rettigheter de har i møte med Trygderetten. Dette kan i tillegg gjøre det lettere for brukeren å forstå hvor deres sak befinner seg i prosessen og få en bedre avklaring av forventet saksbehandlingstid. Jussbuss har flere ganger opplevd at Trygderetten og NAV har gitt motstridende informasjon om klage- og ankeprosessen, og vi håper at en slik endring vil bidra til at slike misforståelser unngås. Direkte kontakt med Trygderetten kan føre til forbedret kommunikasjon mellom brukere og systemet, noe som kan bidra til en mer transparent og tillitvekkende prosess.

3.3 Merknader til kapittel 4 – Forslag til regulering av tilsvarsfristens lengde

Jussbuss er positive til at ansvaret for å belyse saken forblir hos ankemotparten, og at de fortsatt skal vurdere om vedtaket skal opprettholdes, selv om ankeerklæringen nå sendes direkte til Trygderetten.

Vi er også positive til at Trygderetten overtar ansvaret for å sørge for at den ankende part mottar tilsvaret fra ankemotparten, samt alle relevante saksdokumenter. Dagens praksis, hvor brukeren kun mottar oversendelsesbrevet fra NAV Klageinstans uten de tilhørende dokumentene, er problematisk. Jussbuss har erfart at det ofte er vanskelig å få tilgang til visse saksdokumenter, og at brukerne ikke får tilgang til disse før de begjærer innsyn. Vi understreker at saksdokumentene må gjøres lett tilgjengelige for brukeren, slik at de kan gi et bedre og informert tilsvaret. Vi tror at et pålegg om at tilsvaret og saksdokumentene skal oversendes til den ankende part vil bidra til dette.

Når det gjelder tilsvarsfristens lengde, støtter vi i utgangspunktet forslaget om at tilsvarsfristen for ankemotparten skal settes til fire uker, da dette vil føre til at den samlede saksbehandlingstiden blir kortere. Vi støtter forslaget under den forutsetning om at saksbehandlingen hos NAV og Trygderetten vil være forsvarlig med en slik frist.

Når det gjelder den ankende parts frist for å gi merknader til tilsvaret fra ankemotparten, er Jussbuss positive til at dette settes til administrators skjønn. Jussbuss mener likevel det bør fremkomme klart at fristen ikke bør være kortere enn ankemotpartens frist på fire uker, og at adgangen til utvidet frist for den ankende part blir minst like vid som for ankemotparten. Dette

vil fordre at den ankende part gis tilstrekkelig veiledning, og at fristen tar hensyn til eventuelle særlige behov hos ankende part. Mange av våre klienter søker juridisk bistand for å utarbeide klager og anker, og en tilstrekkelig lang frist er vesentlig for å sikre tilstrekkelig kontradiksjon.

Videre er Jussbuss fortsatt kritiske til at det ikke knyttes noen bestemte rettsvirkninger ved fristoversittelse fra ankemotpartens side. Selv om vi deler departementets bekymring om at fraværdommer kan føre til flere opphevede vedtak og dermed forlenge prosessen for den ankende part, mener vi at fristoversittelser må få konsekvenser for ankemotparten. Jussbuss mener departementet derfor burde se nærmere på alternative løsninger på dette problemet. Ved å gi fristoversittelser rettsvirkninger kan systemet virke mer rettferdig, ettersom det viser at også NAV må følge de samme fristene som brukerne.

3.4 Merknader til kapittel 5 – Seksmånedersfrist i Trygderetten

Jussbuss er fortsatt positive til forslaget om at saker skal avgjøres innen seks måneder etter at Trygderetten mottar stevning, med mindre det foreligger «særlige grunner». Mange av våre klienter opplever den lange ventetiden hos Trygderetten som svært belastende, og noen unnlater derfor å anke fordi saksbehandlingstiden er for lang. Ved å lovfeste en slik tidsfrist kan saksbehandlingen bli mer effektiv, noe som vil gi kortere saksbehandlingstid og større forutsigbarhet for den enkelte bruker.

Vi er fortsatt kritiske til at det ikke knyttes noen bestemte rettsvirkninger til oversittelse av seksmånedersfristen. Det er positivt at brukerne vil bli informert om årsaken til eventuelle forsinkelser, men det er avgjørende for tilliten til systemet at fristene overholdes. Fristene bør ikke ende opp som vage retningslinjer uten reell effekt.

Vi støtter muligheten til å forlenge fristen ved «særlige grunner», men det er viktig at terskelen for dette er høy, og at muligheten til forlengelse ikke blir for vid og generell. For å sikre forutsigbarhet bør det også utarbeides klare retningslinjer for når fristutvidelser kan være aktuelle og hvilke momenter som vil veie tyngst i slike avgjørelser.

3.5 Merknader til kapittel 6 – Forslag fra utvalget departementet ikke går videre med i denne omgang

3.5.1 Muntlig behandling

Jussbuss er negative til at departementet ikke etterfølger utvalgets forslag om å styrke retten til muntlig behandling. Jussbuss mener at brukere bør ha muligheten til å anmode om muntlig behandling dersom de ønsker det, og at muligheten til å holde rettsmøter bør benyttes oftere i slike tilfeller. For noen brukere kan det være enklere å uttrykke seg muntlig enn skriftlig. Å tilby muntlig behandling til de som ønsker det, kan derfor bidra til at brukerne får en bedre mulighet til å presentere sin sak. Det kan også føre til bedre forståelse av saken fra Trygderettens side. Systemet bør derfor være fleksibelt nok til å imøtekomme brukernes preferanser, noe som kan bidra til økt tillit til systemet.

Departementet mener at en lovendring ikke er nødvendig for dette, noe Jussbuss er uenige i. Vi mener at det bør lovfestes når det kan være aktuelt med muntlig behandling. Jussbuss mener at utvalgets forslag på dette er et kompromiss mellom brukerens rettssikkerhet og prosessøkonomiske hensyn, og stiller oss bak deres forslag. Vi ønsker å understreke viktigheten av at terskelen for å få behandlet saker muntlig ikke blir for høy.

3.5.2 Opphevelser

Jussbuss er negative til at departementet ikke følger opp utvalgets forslag om å innstramme Trygderettens adgang til å oppheve vedtak. Som departementet selv påpeker i høringsbrevet, er det viktig at Trygderetten i hovedsak fatter realitetsavgjørelser, da dette gir brukerne en avklaring i saken og forhindrer unødvendig forlengelse av prosessen. Jussbuss mener at utvalgets foreslåtte lovtekst i trygderettsloven § 21 femte ledd tredje punktum var et godt kompromiss mellom Trygderettens ressursbruk og den enkelte brukers rettsstilling.

Jussbuss stiller også spørsmål ved at departementet ikke lovfester en plikt for klageinstansen til å prioritere opphevede saker, slik det ble foreslått av utvalget i folketrygdloven § 21-Xg. Selv om departementet i høringsbrevet viser til at «dette gjøres allerede i dag», mener Jussbuss at en lovfesting er nødvendig for å sikre at dette faktisk

etterleves. Uten en slik lovfesting frykter vi at dagens praksis, der opphevede vedtak neglisjeres, vil fortsette.

Vi stiller oss imidlertid noe kritiske til den foreslåtte lovteksten fra utvalget. Dersom lovteksten sier at Trygderetten «kan» oppheve vedtak i tilfeller der retten i realiteten fatter et førstegangsvedtak, kan dette få store konsekvenser for den ankende parten. Særlig er vi bekymret for at Trygderetten vil kunne realitetsbehandle vilkår i saker der vedtaket stadfestes til ugunst for brukeren. Jussbuss mener derfor at Trygderetten ikke bør ha denne muligheten, og frykter at utvalgets forslag med «kan»-skjønn åpner for en uheldig praksis.

3.6 Merknader til kapittel 9 – Sakskostnader ved heving eller avvisning

Jussbuss er positive til forslaget om å gi den ankende part mulighet til å få dekket sakskostnader når ankemotparten omgjør vedtaket. Som departementet påpeker, har prosessfullmektiger ofte investert betydelig arbeid i saken på dette punktet, og det fremstår som urimelig at klientene skal måtte bære disse kostnadene. Det er viktig å huske at dette ofte gjelder brukere som ikke har råd til juridisk bistand, og frykten for å måtte dekke kostnadene selv avskrekker mange fra å søke hjelp. Ved å tilkjenne sakskostnader i slike tilfeller kan man bidra til at flere tør å anke feilaktige vedtak uten bekymring for økonomiske konsekvenser. Dette vil også kunne styrke rettssikkerheten for de mest sårbare brukerne, da det sørger for at de har lik tilgang til rettferdig behandling.